

RECENZJE

G. Sokołowski, S. Fel – Książd Józef Majka (1918-1993).

Grzegorz Sokołowski, Stanisław Fel

Książd Józef Majka (1918-1993). Życie i myśl

Wydawnictwo KUL, Lublin 2019, ss. 246.

Głównym celem wydania wieloautorskiej monografii poświęconej osobie ks. prof. Józefa Majki jest ustalenie kontekstu intelektualnego twórczości wybitnego badacza katolickiej nauki społecznej, ucznia Czesława Strzeszewskiego, współtwórcy Lubelskiej Szkoły Katolickiej Nauki Społecznej, profesora KUL oraz Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Zdobyte wykształcenie, tworzenie środowiska naukowego dla

ks. Majki bez wątpienia było miejscem inspiracji naukowej, prowadzonych badań oraz polemiki. Publikacja jest pokłosiem konferencji naukowej upamiętniającej 100. rocznicę urodzin i 25. rocznicę śmierci ks. Majki zorganizowanej w maju 2018 r. w auli Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu.

Wydanie podzielone na dwie części rozpoczyna wprowadzenie księdza arcybiskupa Józefa Kupnego metropolity wrocławskiego. W artykule pt. *Jaka Polska? – projekt społeczności jutra*. Książd arcybiskup w kontekście odzyskania przez Polskę niepodległości, stawia pytania: jaka ta Polska ma być? jaki powinna posiadać kształt społeczno-polityczny, gospodarczy? jakie powinna wyznaczyć socjalne standardy prawne regulujące kierunek działań w polityce państwa? Udzielając odpowiedzi arcybiskup Józef Kupny wychodzi od ukazania naucza-

nia pionierów w tym zakresie m.in. księdza Antoniego Szymańskiego (1881-1942), który w swojej pracy pt. *Polityka społeczna*, przedmiot polityki społecznej definiował, jako określenie należytego stosunku między pracodawcami a pracownikami. Kontynuatorem takiej szkoły był także ks. Majka, który w swoich publikacjach podejmował próbę odpowiedzi na pytanie, jaka ma być Polska po upadku socjalizmu oraz jaką w tym procesie rolę odegra Kościół? W drugiej części wyprawienia, autor analizuje zagadnienie społecznej troski o rodzinę w nauczaniu ks. Majki, który uważał, iż zapewnienie wspólnocie rodzinnej przez państwo warunków rozwoju umożliwi przejawianie inicjatyw społecznych oraz realizację celów społecznych w oparciu o zasadę pomocniczości i solidarności. Ks. Majka w prowadzonych badaniach dotknął najbardziej istotnych elementów wpływających na funkcjonowanie rodziny w ówczesnym okresie, które w swojej analizie także w dzisiejszych czasach zasługują na uwagę ponieważ nadal pozostają aktualne. W sposób szczególny podkreślał potrzebę zapewnienia rodzinie podstawowych praw do decydowania o kierunku wychowania swoich dzieci. Zaznaczał, iż rodzina może rozwijać się w prawidłowy sposób tylko wtedy, gdy posiada niezależność ekonomiczną oraz kulturową.

Następnie w pierwszej części znajdziemy cztery artykuły, w których autorzy prezentują sylwetkę bohatera od narodzin do pełnienia zaszczytnych funkcji w gremiach kościelnych jak i naukowych. Artykuł rozpoczynający ks. Piotra Bajora pt. *Tarnowskie lata księdza Józefa Majki* umożliwia czytelnikowi poznanie rodzinnych historii uczonego, które pozwalają zrozumieć proces kształtowania się osobowości oraz wzrastania w powołaniu do kapłaństwa. Autor prezentuje także niezłomną postawę ks. Majki w służbie Kościołowi na terenie Dolnego Śląska będącego wychowawcą wielu kandydatów do kapłaństwa jak i jego ogromny wpływ na rozwój i upowszechnianie szeroko pojętej dziedziny, jaką była katolicka nauka społeczna. Ks. Bojar w oparciu o bogaty materiał

archiwalno-wspomnieniowy słusznie zauważa, iż historia rodzinna oraz zaangażowanie charytatywne w okresie kapłaństwa ks. Majki miało ogromny wpływ na kształtowanie jego postawy i wyborów życiowych. Z kolei ks. Marek Wódka w artykule pt. *Działalność naukowo-dydaktyczna i organizacyjna księdza prof. Józefa Majki na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim* dokonuje odtworzenia działalności naukowo-dydaktycznej i organizacyjnej badacza na lubelskiej uczelni. Ks. Wódka wykorzystując bogaty materiał źródłowy zgromadzony w Archiwum KUL, koncentruje się na faktograficznym przedstawieniu lubelskiego okresu działalności ks. Majki, co pozwala czytelnikowi dogłębnie zrozumieć najważniejszy okres rozwoju naukowego badacza. Metodologia ks. Majki charakteryzowała się powszechnie uznaną w KNS metodą rekonstruowania koncepcji porządku społecznego i szczegółowych problemów społecznych wychodząc od precyzyjnego określenia stanowiska, co do osoby ludzkiej. Potwierdza to zachowanie wierności wobec personalistycznego modelu Lubelskiej Szkoły KNS. Wątek przejścia ks. Majki z KUL do Wrocławia kończy artykuł, w którym autor podkreśla niekwestionowaną rolę badawczą nauczyciela akademickiego, autora licznych podręczników oraz współtwórcę ośrodka naukowego w upowszechnianie katolickiej nauki społecznej. Bp Ignacy Dec w artykule pt. *Książd prof. Józef Majka, jako rektor Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego i Papieskiego Wydziału teologicznego we Wrocławiu*, ukazuje wkład uczonego w wzmocnienie struktur wrocławskiej uczelni, który wykorzystując doświadczenie wyniesione z KUL zbudował liczący się teologiczny ośrodek naukowy w Polsce. Książd biskup dostrzega także ogromny dorobek naukowy ks. Majki powstały podczas wrocławskiego okresu pracy szczególnie w zakresie katolickiej nauki społecznej oraz socjologii religii. Jednak godnym uwagi jest wątek zaangażowania księdza profesora w upowszechnianie KNS, którego fundament stanowiło trafne przewidywanie i prognozo-

wanie zachodzących procesów społecznych. Dojrzałość myślenia oraz umiejętne interpretowanie sprawia, iż jego nauczanie pozostaje nadal aktualne i ponadczasowe. Pierwszą część wydania zamyka artykuł księdza prof. Grzegorza Sokołowskiego pt. *Aktywność księdza Józefa Majki w gremiach Kościelnych i naukowych*. Czytelnik znajdzie w niej obszerny opis zaangażowania ks. Majki w obszarach działalności charytatywnej oraz zasiadania w licznych gremiach Kościelnych w Polsce jak i funkcjonujących w ramach Kościoła Powszechnego. Skrupulatne odtworzenie przez autora pełnionych funkcji przez wrocławskiego badacza daje czytelnikowi możliwość całościowego podsumowania i ocenienia zaangażowania i wkładu w popularyzację katolickiej nauki społecznej, jakiej dokonał ks. Majka. Zaangażowanie i wkład, który najczęściej przejawiał się licznymi wypowiedziami oraz opracowaniami pisemnymi potwierdza jego aktywność i doświadczenie. Wykorzystane liczne materiały archiwalne umożliwiają czytelnikowi lepsze zrozumienie zagadnienia osadzonego w konkretnych realiach oraz czasie. Bez wątpienia tekst ks. prof. Sokołowskiego poszerza horyzont spojrzenia na dorobek naukowy i zaangażowanie badawcze ks. Majki poprzez jego zaangażowanie w życie Kościoła.

Drugą część publikacji otwiera artykuł ks. prof. Stanisława Fela pt. *Katolicka nauka społeczna w ujęciu Józefa Majki*, który jest próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, jaka była specyfika aktywności naukowo-badawczej prowadzona przez ks. Majkę w katolickiej nauce społecznej? Autor udzielając odpowiedzi umożliwia czytelnikowi poznanie pełnej konstrukcji, u podstaw, których leżą metodologiczne zasady i etapy pracy wrocławskiego uczonego. Autor wskazuje na trzy działy będące zarazem etapami twórczości uczonego. Pierwszy koncentruje się na historii KNS w odniesieniu do zagadnień gospodarczych, u podstaw, których leży tomizm i scholastyka oraz personalizm. Drugi dział dotyczy interpretacji nauczania społecznego Kościoła oraz wartości, które

umożliwiają lepiej zrozumieć elementy życia społecznego m.in. gospodarkę, politykę oraz kulturę. W trzecim dziale znajdziemy twórczość naukową i popularno-naukową, które mają charakter aplikacji. Uczony dokonywał oceny aktualnej rzeczywistości i formułował propozycję rozwiązań. Ks Majka opracował własny system czterech zasad etyczno-społecznych, na które składają się: personalizm, sprawiedliwość, prawda oraz miłość. Wrocławski uczony dokonując analizy rzeczywistości proponował konkretne rozwiązania oparte na precyzyjnie sformułowanych zasadach oraz kryteriach, które sprawiały, iż prowadzone przez niego badania zyskiwały ponadczasową wartość ale również odzwierciedlały charakterystyczne cechy Lubelskiej Szkoły KNS.

Aniela Dylus w artykule pt. *Józefa Majki koncepcja etyki życia gospodarczego*, ocenia podejście uczonego do etyki gospodarczej oraz sposobu uzasadnienia jej istnienia. Stawiając pytanie: jak uczony postrzegał etykę życia gospodarczego? Należy wskazać na przedmiot tej etyki, którą była działalność gospodarcza człowieka analizowana w perspektywie jak sam określał „najwyższych wartości ogólnoludzkich”, mających personalistyczny charakter. Ocenę rzeczywistości gospodarczej prowadził na podstawie metod, które były stosowane w naukach ekonomicznych. Nowatorskie podejście uczonego w stosunku do znanych dotychczas faz procesu gospodarczego, sprawiło, że stał się niepowtarzalny w swoich koncepcjach. Jako pierwszy wymieniał: element kształtowania się potrzeb, następnie proces produkcji, wymianę oraz podział dochodu społecznego, oszczędzanie - co wywołało największe zaskoczenie wśród ekonomistów oraz na zakończenie konsumpcję. Aniela Dylus podkreśla, iż etyka życia gospodarczego prowadzona przez ks. Majkę nie jest możliwa do zrozumienia w oderwaniu od nauki społecznej Kościoła. Bez wątpienia jego wkład w interdyscyplinarne badania z zakresu etyki życia gospodarczego przez długi okres pozostawały jedynymi propozycjami w tym zakresie.

W następnym artykule autorstwa ks. Jana Mazura pt. *Etyka społeczna i polityczna w rozumieniu księdza prof. Józefa Majki*, autor podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie: jak rozumiał ks. prof. Majka etykę społeczną i polityczną? Przyjęta próba uchwycenia owej specyfiki tego rozumienia w porównaniu do jej ujęcia przez innych uczonych umożliwia znalezienie odpowiedzi na stawiane pytanie. Wrocławski uczony uważa, iż nie jest możliwe opracowanie systemu etyki społecznej a zwłaszcza politycznej bez odwołania się do zasad chrześcijańskich oraz ewangelicznej prawdy jak podkreśla autor – o ostatecznym celu człowieka. Istotnym punktem podkreślonym w tekście, jest zaznaczenie, iż etyka społeczna w rozumieniu ks. Majki nie jest ideologią lecz stanowi część katolickiej nauki społecznej. Świadczy o tym chociażby fakt odniesienia do wartości chrześcijańskich opartych na zasadach i normach moralnych, którymi kierował się uczony. Należy zgodzić się z autorem, iż obraz etyki społecznej i politycznej prezentowany przez ks. Majkę jest oryginalny, ponieważ odwołuje się do godności człowieka oraz prawa naturalnego.

Artykuł pt. *Ksiądz Józef Majka pionier polskiej socjologii religii* autorstwa ks. Janusza Mariańskiego jest podsumowaniem prowadzonych badań, których wynik potwierdza, iż ks. Majka był pierwszym socjologiem, który w okresie powojennym zajął się badaniami religii i religijności z socjologicznego punktu widzenia. W prowadzonych badaniach jak wskazuje autor - uczony w sposób szczególny koncentrował się nad koncepcją socjologii religii, metodologii socjologii religii, socjologii polskiego katolicyzmu, socjologii duszpasterskiej oraz socjologii parafii. Przekonanie ks. Majki, iż badacze katolickiej nauki społecznej powinni w pierwszej kolejności zajmować się sprawami polskimi oraz prezentować własne stanowisko w sprawie polityki społecznej, wychowawczej i rodzinnej, leżało u podstaw zrozumienia znaczenia socjologii.

Wykorzystywanie socjologicznych teorii i wyników badań przy zagadnieniach teologiczno-pastoralnych przez

ks. Majkę stanowi zagadnienie kolejnego artykułu pt. *Wątki teologiczno-praktyczne w myśli księdza Józefa Majki*, którego autorem jest ks. Jan Wal. Dostrzegając niebezpieczeństwo socjologizmu ks. Majka widział potrzebę wykorzystywania teorii socjologicznych z badaniami empirycznymi. Jak podkreśla autor w rozważaniach dotyczących katolickiej nauki społecznej – łączył nurt etyczny i pastoralny wyrażanymi w połączeniu kultu Miłosierdzia Bożego z prowadzoną działalnością w przestrzeni pomocy charytatywnej.

Ks. Piotr Mrzygłód w artykule pt. *O źródłach i fundamentalnych rysach personalistycznego filozofowania Józefa Majki*, podjął się próby przedstawienia zrębów filozoficznego myślenia Majki oraz filozoficznych źródeł opisywanej rzeczywistości, do których zalicza: tomizm egzystencjonalny, fenomenologia oraz idee Lubelskiej Szkoły KNS. Autor uważa, iż personalizm Majki stanowi jedną z bardziej komplementarnych metafizyk, tak człowieka, jak i społeczeństwa, jakie powstały w Polsce w XX w. Możliwość pełnego zrozumienia „fenomenu człowieka” jak stwierdza autor umożliwia kwalifikowanie myśli ks. Majki jako personalizmu „teologicznego”.

Zwieńczeniem wydania jest artykuł ks. Wojciecha Sałdonia pt. *Józefa Majki diagnoza polskiego katolicyzmu z perspektywy współczesności*, w którym autor przedstawia podstawy studium katolicyzmu prowadzonego przez Majkę oraz ich odniesienie do współczesnych teorii z zakresu socjologii religii. Według autora, Majka odważnie wykorzystuje pojęcie katolicyzmu, który polega na integrowaniu idei oraz treści wiary, które mogą wydawać się jednocześnie rozłączne jak i sprzeczne. Mają na uwadze dogłębne zrozumienie omawianego zagadnienia autor w sposób szczególny zachęca czytelnika do zwrócenia uwagi na teoretyczne podejście Majki do religii i religijności, która jest dla niego stosunkiem człowieka do Boga oraz „aktywnym stosunkiem do transcendencji”. Interesującym elementem jest także wątek spojrzenia przez wrocławskiego uczonoego na pojęcie refleksyjności. Wy-

daje się, że stosowana przez niego ontologia społeczna zakłada podejście do jednostki społecznej, jako aktywnego uczestnika, który przyczynia się do zachodzących w nim zmian. Ks. Sadłoń jednoznacznie stwierdza, iż nasza dzisiejsza wiedza na temat sytuacji katolicyzmu oraz jego żywotność, potwierdzają, iż badania prowadzone przez ks. Majkę swoje podłoże znalazły w jego interpretacji polskiego katolicyzmu w latach osiemdziesiątych.

Z pewnością praca wydana pod redakcją wybitnych specjalistów i znawców tematu ks. prof. Grzegorza Sokolowskiego związanego z Papieskim Wydziałem Teologicznym we Wrocławiu oraz ks. prof. Stanisława Fela reprezentującego Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II adresowana jest do czytelnika, którego zainteresowania koncentrują się na zagadnieniach związanych z katolicką nauką społeczną. Dobór wybitnych specjalistów, profesorów, znawców tematu w znaczący sposób podnosi wartość merytoryczną publikacji. Mając na uwadze, iż publikacja jest wydaniem pokonferencyjnym w żadnym stopniu nie ujmuje syntetycznie zaprezentowanym tytułom oraz poziomowi prezentowanych tekstów. Wręcz przeciwnie, różnorodność dobranych tytułów stanowi swoistą zachętę dla czytelnika. Autorzy piszą w sposób prosty i przystępny, sprawia to, iż publikację czyta się w sposób przyjemny. Umiejętny dobór słownictwa wpływa także pozytywnie na możliwość sięgnięcia po publikację nie tylko przez specjalistów KNS lecz także adeptów czy osoby dla których prezentowane wyniki stanowią interesujące zagadnienie. Czytelnik otrzymuje możliwość poznania najistotniejszych zagadnień prezentowanych przez wrocławskiego uczonego opublikowanych w jednym miejscu, co stanowi skąd inąd zachętę do dalszego poszukiwania i analizowania pozostawionej metody oraz sposobu uprawiania katolickiej nauki społecznej. Dotarcie do źródeł ułatwia przygotowana pod każdym tekstem obszerna bibliografia, ukazująca czytelnikowi obszerny zbiór archiwalny jak i poniekąd zastosowany aparat badawczo-metodologiczny. Bez wątpienia publikacja

RECENZJE

G. Sokołowski, S. Fel – Książd Józef Majka (1918-1993).

stanowi ważny wkład w upowszechniania i promowanie katolickiej nauki społecznej. Szczerze zachęcam do lektury wspomnianej publikacji, która powinna znaleźć się w spisie obowiązkowych pozycji wszystkich, którzy chcą poznać historię polskiej szkoły katolickiej nauki społecznej.

Kamil Sulej